

มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

มาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำให้ เพื่อให้มีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่า และเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

มาตรา 68 ให้มีการระดมทุน เพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากเงินอุดหนุนของรัฐค่าสัมปทาน และผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชนรวมทั้งให้มีการลดอัตราค่าบริการเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว เพื่อการพัฒนาคนและสังคม

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการผลิต การวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 69 รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณาเสนอโยบายแผนส่งเสริมและประสานการวิจัย พัฒนาและการใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

5.1 ความหมาย

เอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์ (2545: 42) ได้ให้ความหมายของคำว่า สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดังนี้

สื่อ (Media , Medium) ตามความหมายจากพจนานุกรม หมายถึง ทำให้ติดต่อกันหรือทำการติดต่อให้ทั่วถึงกันชักนำให้รู้จักกัน

สื่อการเรียนการสอน คือ ตัวกลางหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการถ่ายทอดความรู้ของครูถึงผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นอย่างดี กล่าวอีกนัยหนึ่ง สื่อการเรียนการสอน คือ วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการหรือเทคนิคที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และทักษะ ไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovation) คือ ความคิดและวิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ ที่นำมาใช้กับงานด้านการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาการศึกษา และเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้ผลดีที่สุด

เทคโนโลยีทางการศึกษา (Technology in Education) หมายถึง การประยุกต์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างมีระบบเพื่อนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน แก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้าต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการสังเคราะห์ความหมายของสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ที่มีผู้ให้แนวคิดไว้หลายแนวทาง สามารถนำมาประมวลความหมายและประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนตลอดจนการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนี้ (วิวัฒน์ สุวรรณอภิชน , 2546 :61)

5.1.1 คอมพิวเตอร์ (Computer)

คอมพิวเตอร์ หมายถึง เครื่องมือที่สร้างจากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ สามารถรับข้อมูลที่ป้อนเข้ามา และประมวลผลข้อมูลได้โดยอัตโนมัติ และแสดงผลลัพธ์ออกมาตามโปรแกรมที่สั่งได้อย่างรวดเร็ว ประโยชน์ของคอมพิวเตอร์ต่อการเรียนการสอนมีดังนี้

- 1) ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจและกระตือรือร้น
- 2) ทำให้ผู้เรียนสามารถเลือกบทเรียนได้หลายแบบ ไม่เกิดการเบื่อหน่ายจำเจ
- 3) ทำให้ไม่เปลืองสมองในการจำ และนำเสนอมาใช้ในการด้าน การตัดสินใจ
- 4) ทำให้สามารถปรับปรุง คัดแปลงการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน
- 5) ทำให้ผู้เรียนมีอิสระในการที่จะเรียน โดยสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องนัดแนะกับครู - อาจารย์ และไม่จำเป็นต้องจำกัดเรื่องเวลา
- 6) ทำให้ผู้เรียนสามารถสรุปหลักการ เนื้อหาสาระของบทเรียนแต่ละบทได้สะดวกและรวดเร็ว

5.1.2 คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI : Computer - Assisted Instruction)

คอมพิวเตอร์ช่วยสอน หมายถึง สื่อการเรียนการสอนทางคอมพิวเตอร์รูปแบบหนึ่ง ซึ่งออกแบบไว้เพื่อนำเสนอบทเรียนแทนผู้สอน และผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วย

ตนเองตามลำดับขั้นตอนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยมีการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับคอมพิวเตอร์พร้อมทั้งการได้รับผลป้อนกลับ (Feedback) อย่างสม่ำเสมอกับเนื้อหาของกิจกรรมต่าง ๆ ของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ทำให้ผู้เรียนสามารถประเมินและตรวจสอบความเข้าใจได้ตลอดเวลา

ประโยชน์ของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ต่อการเรียนการสอนมีดังนี้

- 1) สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
- 2) ดึงดูดความสนใจโดยใช้เทคนิคการนำเสนอด้วยกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว แสงสี เสียง ให้สวยงามเหมือนจริง
- 3) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจได้ง่าย
- 4) ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีโอกาสเลือกตัดสินใจและได้รับการเสริมแรงจากการได้รับข้อมูลป้อนกลับทันที
- 5) ช่วยให้ผู้เรียนมีความคงทนในการเรียนรู้สูง เพราะมีโอกาสปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะเรียนรู้จากง่ายไปหายากตามลำดับ
- 6) ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความสนใจ แลความสามารถของตนเอง บทเรียนมีความยืดหยุ่น และผู้เรียนสามารถเรียนซ้ำได้ตามต้องการ
- 7) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้เรียนต้องควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการแก้ปัญหา และฝึกให้ได้คิดอย่างมีเหตุผล
- 8) สร้างความพึงพอใจแก่ผู้เรียน ผู้เรียนจะเรียนได้ช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาและความสามารถของตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน
- 9) คอมพิวเตอร์ช่วยสอนยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งการเรียนปกติยึดครูเป็นสำคัญ ไม่คำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียน
- 10) สามารถสอนมโนภาพและทักษะชั้นสูง ที่ยากแก่การสอนโดยครูหรือเรียนจากตำรา การจำลองสถานการณ์ โดยคอมพิวเตอร์จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น และดีขึ้นจากการเรียนตามปกติ

5.1.3 อินเทอร์เน็ต (Internet)

อินเทอร์เน็ต คือ เครือข่ายของเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ที่เชื่อมโยงคอมพิวเตอร์ ทั้งที่อยู่ในองค์กรรัฐและเอกชน ทั่วทุกมุมโลกเข้าด้วยกัน ภายใต้มาตรฐานการเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์เพื่อการแลกเปลี่ยนและส่งผ่านข้อมูลเดียวกัน ซึ่งเรียกว่า TCP/IP

(Transfer Control Protocol Internet Protocol) เหมือนกันหมดทุกเครือข่าย ซึ่งจะทำให้เครือข่ายคอมพิวเตอร์สามารถใช้แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลและสื่อสารถึงกันได้

ประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตต่อการศึกษามีดังนี้

1) ใช้เป็นระบบสื่อสารส่วนบุคคล โดยการใช้อีเล็กทรอนิกส์เมลล์ (E-mail) ซึ่งเป็นระบบที่ทำให้การสื่อสารระหว่างกันเกิดขึ้นได้ง่าย แต่แต่ละบุคคลจะมีตู้จดหมายประจำสามารถส่งข้อความถึงกัน ในระบบนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ทางการศึกษาได้มาก เช่น การแจ้งผลการสอบ การส่งการบ้าน การตอบโต้ในบทเรียนต่าง ๆ ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

2) ระบบข่าวสาร บนอินเทอร์เน็ตมีระบบข่าวสารในลักษณะเหมือนกระดานข่าวที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก ทุกคนสามารถเปิดกระดานข่าวที่ตนสนใจ สามารถส่งข่าวสารผ่านกลุ่มข่าวบนกระดาน และโต้ตอบข่าวสารได้

3) ใช้ค้นหาข้อมูล บนอินเทอร์เน็ต มีแหล่งข้อมูลขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงกันและติดต่อกับห้องสมุดทั่วโลก ทำให้การค้นหาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทำได้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสามารถค้นหาตามคำหลักที่ต้องการได้

4) ฐานข้อมูลเครือข่ายใยแมงมุม (Word Wide Web) เป็นฐานข้อมูลแบบเอกสารและรูปภาพ (Hypertext) ที่มีข้อมูลและรูปภาพแบบมัลติมีเดีย ที่สามารถได้จากที่ต่างๆทั่วโลก

5) การพูดคุยแบบโต้ตอบและคุยเป็นกลุ่ม บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถเชื่อมต่อกันและพูดคุยกันได้ด้วยเวลาจริง ผู้พูดสามารถพิมพ์ข้อความโต้ตอบกัน ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

6) การแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบ FTP (File Transfer Protocol) เป็นการย้ายโอนข้อมูลระหว่างกันเป็นจำนวนมาก ทำให้สามารถส่งข้อมูลปริมาณมากบนเครือข่ายได้

5.1.4 โทรทัศน์

โทรทัศน์ เป็นสื่อมวลชนที่เป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และมีบทบาทด้านการศึกษา ทั้งนี้ได้มีการนำโทรทัศน์เข้ามาช่วยพัฒนาการศึกษาในทุกๆระดับ ทั้งนี้ใช้โทรทัศน์เพื่อการเรียนการสอนโดยตรง (Instructional Television) และโทรทัศน์การศึกษาทั่วไป (Education Television) สำหรับโทรทัศน์การศึกษาโดยตรง จะมีบทบาทที่สำคัญ ดังนี้

1) เพิ่มพูนความสมบูรณ์แก่กระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียน เช่น ให้อตัวอย่างหรือคำแนะนำเรื่องใหม่ที่ไม่ได้อยู่ในตำราเรียน เป็นการเชื่อมโยงสถาบันการศึกษากับโลกภายนอก

2) สอนวิชาโดยตรง โดยใช้วิทยาการที่ทรงคุณวุฒิที่มีอยู่อย่างจำกัด

3) เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการสอนของครู – อาจารย์

4) เป็นโรงเรียนทางอากาศ ในกรณีที่ขาดแคลนบุคลากร และ

อุปกรณ์ทางการศึกษา

5.1.5 วิทยุ

วิทยุ เป็นสื่อที่มีอิทธิพลมากประเภทหนึ่งในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากผู้ฟังสามารถทราบข่าวสาร และได้รับความบันเทิงอย่างแพร่หลาย รวดเร็ว และมีกำลังส่งครอบคลุมพื้นที่อย่างกว้างขวาง เป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีบทบาท และมีผลต่อการบริการการศึกษาเป็นอย่างดี

ประโยชน์ของวิทยุต่อการศึกษามีดังนี้

1) สามารถเข้าถึงคนส่วนใหญ่ได้ เพราะราคาไม่แพงและสามารถใช้ได้โดยไม่มีอุปสรรคด้านความรู้หนังสือ สามารถส่งสัญญาณได้ครอบคลุมในอาณาเขต

2) สามารถสร้างจินตนาการผู้ฟังได้ ด้วยการผสมผสานของคำพูดดนตรี และวิทยุประกอบจึงเหมาะสำหรับการให้การศึกษาบางหัวข้อได้อย่างดี เช่น สอนจริยธรรม ประวัติศาสตร์ โดยใช้ละครนิทาน หรือรายการสารคดี การสอนขับร้อง และการสอนภาษา เป็นต้น

3) มีความสะดวกในการใช้หลายประการ เช่น สามารถพกพาติดตัวได้ (Portable) สามารถรับฟังขณะทำกิจกรรมอื่นไปพลาง ๆ ได้ สามารถฟังหลายคน หรือฟังคนเดียวได้โดยใช้เครื่องฟังเฉพาะ (Earphone) ผู้ที่จะใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาสามารถใช้เครื่องฟังเฉพาะฟังรายการได้

4) ให้นี้อาหาที่หลายหลายจากสถานีต่าง ๆ ทำให้ผู้ฟังมีโอกาสเลือกเนื้อหามากขึ้นทำให้ได้เรียนรู้เนื้อหาได้เหมาะสมกับความสนใจมากขึ้น

5) การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ใช้ค่าใช้จ่ายน้อย และใช้เวลาแรงงานของผู้ร่วมงานไม่มากนัก ทำให้เป็นสื่อการสอนที่ประหยัด และเหมาะสมสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา

6) สามารถนำเสนอเรื่องที่จับพลัดได้ทันที ทำให้ผู้ฟังกลุ่มต่างๆ ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการศึกษาที่ทันต่อเหตุการณ์

5.1.6 วิธีทัศน์

วิธีทัศน์ เป็นสื่อประเภทหนึ่งที่น่าสนใจในการสอนควบคู่กับการสอนของครู และสามารถใช้ได้ดีในเนื้อหาสาระ ที่เป็นหลักการความคิดรวบยอด และกฎเกณฑ์ต่างๆ สำหรับวิธีทัศน์เพื่อนำมาใช้ในการศึกษามี 2 แบบ คือ วิธีทัศน์เพื่อการเรียนการสอนโดยตรง และวิธีทัศน์เพื่อการศึกษาทั่วไป

ประโยชน์ของวิธีทัศน์ที่มีต่อการศึกษา มีดังนี้

- 1) มีประสิทธิภาพในการสื่อสารสูง มีทั้งภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน
- 2) สามารถใช้กับนักเรียนได้ครั้งละหลาย ๆ คน
- 3) สามารถหยุดดูภาพนิ่งบางจุด หรือดูซ้ำ โดยไม่ทำให้เนื้อเรื่องเสียไป
- 4) ใช้ประกอบการเรียนซ่อมเสริมได้ทั้งรายบุคคล หรือรายกลุ่ม ทั้งผู้ที่เรียนช้าหรือผู้ที่เรียนเร็วตามความสามารถของบุคคล
- 5) สามารถใช้ในการฝึกทักษะการแสดงหรือการสอนของครูได้

6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และ ดารณี คำวังนัง (2545 : 76) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเต็มตามศักยภาพ ได้ถูกกำหนดให้เป็นจุดเน้นจุดหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอน โดยมีการกำหนดไว้ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) ได้กำหนดเรื่องการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน ไว้ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 และมาตรา 25 ดังนี้

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็นและทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียน อาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่ง การเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและ นันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อย่างอื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 กล่าวถึงเรื่องแหล่ง การเรียนรู้ไว้ในส่วนของความนำ (กรมวิชาการ. 2544 : 43) ว่ากระทรวงศึกษาธิการ จำเป็นต้องสนับสนุนส่งเสริมด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและนอก สถานศึกษาให้ครอบคลุมหลักสูตร และกว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นสากล และ กล่าวถึงรายละเอียดของแหล่งการเรียนรู้ไว้ในหัวข้อสื่อการเรียนรู้ ดังนี้ การจัดการศึกษาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่นสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่และเรียนรู้ได้จาก สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ใน ห้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่น ๆ เป็นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วย ตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนได้สามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่

รอบตัวและในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ ควรจัดให้มีย่างเพียงพอ ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา

ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้โดยสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน
4. ศึกษาวิธีการเลือกและใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม หลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเอง และเลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่กันอย่างสม่ำเสมอ
6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้
7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น

8. จัดให้มีการเก็บ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับ สื่อ และ การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

เพื่อให้ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับธรรมชาติและกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่ม กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้มีการกล่าวถึงความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ไว้ใน เอกสารสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 48) กล่าวถึงวิธีการที่ผู้สอนและผู้เรียนสามารถหาความรู้หรือ เรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่ ดังนี้

1.1 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ประสบความสำเร็จในงาน อาชีพ ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ผู้นำ ชุมชน ฯลฯ

1.2 แหล่งวิทยากร ได้แก่ สถาบัน องค์กร หน่วยงาน ห้องสมุด ศูนย์วิชาการทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งให้บริการความรู้ในเรื่องต่าง ๆ

1.3 สถานประกอบการ สถานประกอบวิชาชีพอิสระ โรงงาน อุตสาหกรรม หน่วยงาน วิจัยในท้องถิ่นซึ่งให้บริการความรู้ ฝึกอบรมเกี่ยวกับงาน และ วิชาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น

1.4 ทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อม เช่น อุทยานแห่งชาติ สวน สัตว์ พิพิธภัณฑ์

1.5 สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ วารสาร หนังสืออ้างอิง หนังสือพิมพ์ ฯลฯ

1.6 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม วีซีดี วีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ฯลฯ

2. กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2544:43) กล่าวว่า การเรียนรู้คณิตศาสตร์ในยุคโลกไร้พรมแดนนั้น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ คณิตศาสตร์ได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ ทั้งนี้เพราะแหล่งเรียนรู้ได้เปิดกว้าง ผู้เรียนสามารถ เรียนรู้คณิตศาสตร์ได้ตลอดเวลาและตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตาม อรรถาศัย

แหล่งเรียนรู้สำหรับคณิตศาสตร์ไม่ใช่ในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ห้องเรียน ห้องสมุดโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศูนย์การเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์สมาคม ชุมชน ชมรม มุมคณิตศาสตร์ สวนคณิตศาสตร์สร้างสรรค์ ห้องกิจกรรมคณิตศาสตร์หรือห้องปฏิบัติการคณิตศาสตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ สำหรับผู้สอนและผู้เรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน เกมส์และของเล่นทางคณิตศาสตร์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI) ซอฟต์แวร์ (SoftWare) อินเทอร์เน็ต (Internet) หนังสือนิอิเล็กทรอนิกส์ (E-book) หรือเครื่องคำนวณเชิงกราฟ (Graphing Calculator) รวมทั้งบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทางคณิตศาสตร์ เช่น ครู อาจารย์ ศึกษาพิเศษ กุณิปัญญาทองถิ่น

ทั้งนี้ หากได้มีการส่งเสริมและพัฒนา ตลอดจนจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ที่ได้กล่าวมาข้างต้นให้มีความเหมาะสม สอดคล้อง และพอเพียงกับผู้เรียนและผู้สอน ก็จะช่วยพัฒนาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

3. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 :39) กล่าวว่าแหล่งการเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรรู้จักแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสามารถแนะนำผู้เรียนให้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในการศึกษาค้นคว้าฝึกฝนทักษะทางภาษาเพิ่มเติมจากการเรียนในชั้นเรียนได้ด้วยตนเอง

แหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนทักษะทางภาษาของตนได้นั้นมีอยู่ในที่ต่าง ๆ รอบตัวผู้เรียน นับตั้งแต่ผู้คน สถานที่ต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียนและไกลออกไปซึ่งอาจจำแนกได้ดังนี้

3.1 ครูผู้สอน เพื่อนร่วมชั้นเรียน พ่อ - แม่ ผู้ปกครอง

3.2 ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดหมวดวิชา

3.3 ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Access Learning Center)

ซึ่งเป็นการฝึกภาษาเอกนกประสงค์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถตนเองในการใช้ภาษาอังกฤษ และสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีความสามารถทางภาษาแตกต่างกัน โดยเลือกใช้สื่อต่าง ๆ ที่จัดไว้ให้ตามความสนใจ เช่น หนังสือนิทรรศการ วารสาร ซีดีรอม อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

3.4 รายการวิทยุ โทรทัศน์ ภาควิชาภาษาอังกฤษ หรือรายการจากต่างประเทศ เช่น BBC, VOA หรือรายการเคเบิลทีวี หรือดาวเทียม เช่น CNN, Discovery, National, ฯลฯ

3.5 สถานที่ทำการต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน หรือรัฐวิสาหกิจ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ท่าอากาศยาน โรงแรมต่าง ๆ กรมประชาสัมพันธ์ ธนาคาร ห้างร้าน บริษัทร้านหนังสือ ศูนย์หนังสือ ฯลฯ

3.6 สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ชาวต่างประเทศสนใจเข้าไปเที่ยวชมเป็นประจำ เช่น วัด พิพิธภัณฑน์ โบราณสถาน สวนอุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษศาสตร์

3.7 สถานทูตประเทศต่าง ๆ ประจำประเทศไทย องค์การระหว่างประเทศ เช่น UNESCO, UNICEF ฯลฯ และสถาบันสอนภาษา เช่น British Council, A.U.A, ELCE ฯลฯ

3.8 การเดินทางไปศึกษาภาษาต่างประเทศ ในประเทศนั้น ๆ ในช่วงปิดภาคฤดูร้อน

4. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 :23) ได้กล่าวถึงเรื่องแหล่งการเรียนรู้และประเภทของสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้ แหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ได้แก่

4.1 ห้องสมุด เป็นแหล่งการเรียนรู้และเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียนที่ผู้เรียนจะใช้ในการศึกษาค้นคว้าใช้ในการอ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้ การจัดห้องวิชาการต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนได้ประโยชน์จากการเรียน การใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้าหาความรู้ที่จะมีความสำคัญมากขึ้น

4.2 ทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ผู้ปกครอง และคนในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษาและภูมิปัญญาทางภาษาที่มีความรู้ด้านภาษาถิ่น เพลงพื้นบ้าน การทำพิธีสู่ขวัญ ครูภาษาไทยควรจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งสามารถเชิญมาให้ความรู้ในโรงเรียน

4.3 สื่อการเรียนการสอน เป็นสื่อหรือตัวกลางที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเนื้อหาประสบการณ์ แนวคิด ทักษะ และเจตคติระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยเน้นบทบาทของผู้เรียนที่เป็นผู้กระทำหรือใช้สื่อ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ กระบวนการ และความรู้ที่ลึกซึ้งคิดต่าง ๆ บรรลุมาตรฐานของการเรียนรู้

4.4 ความสำคัญของการใช้สื่อการเรียนการสอน เนื่องจาก การเรียนการสอนเป็นกระบวนการสื่อสารความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ความคิดเห็น ตลอดจนเจตคติ ซึ่งอาจจะทำให้หลายวิธีและอาจใช้เครื่องมือประกอบการสอนต่าง ๆ อีกมากมาย

ดังนั้น การสอนโดยการบรรยาย หรือการใช้หนังสือเรียนเพียงเล่มเดียวไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดหมายตามที่คาดหวังไว้ได้ เพราะในสังคมปัจจุบันเป็นยุคสมัยที่ข้อมูลข่าวสารความรู้สมัยใหม่ ตลอดจนเทคโนโลยีการสื่อสารได้แผ่ขยายกว้างขวางอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพความสามารถของผู้เรียนอย่างเต็มที่ให้มีนิสัยใฝ่แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ได้โดยใช้แหล่งความรู้ที่มีรูปแบบหลากหลาย กล่าวคือ การเรียนการสอนจำเป็นต้องเลือกสรรสื่อการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง มีโอกาสเรียนร่วมกับผู้อื่น และมีความรับผิดชอบที่จะสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

4.5 ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

4.5.1 สื่อการเรียนการสอน จำแนกตามลักษณะของสื่อที่

นำไปใช้มี 5 ประเภท คือ

- 1) สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่ใช้ระบบการพิมพ์ เช่น หนังสือเรียน คู่มือ หนังสือเสริมประสบการณ์ ฯลฯ
- 2) สื่อวัสดุอุปกรณ์ เป็นสื่อสิ่งของต่าง ๆ เช่น ของจริง หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ กราฟ ฯลฯ
- 3) สื่อโสตทัศนอุปกรณ์ เป็นสื่อที่นำเสนอด้วยเครื่องมื ออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ภาพเลื่อน(slide) แดบเสียง แดบบันทึกภาพ สื่อประเภทอื่น ๆ อาทิ สื่อมัลติมีเดีย ฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์
- 4) สื่อกิจกรรม เป็นสื่อประเภทวิธีการที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะ ซึ่งต้องใช้กระบวนการคิด การปฏิบัติ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ของผู้เรียน เช่น เกมส์ เพลง บทบาทสมมติ แบบทดสอบ แผนการสอน ใบความรู้ ใบงาน ฯลฯ
- 5) สื่อบริบท เป็นสื่อที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ได้แก่ สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งวิทยบริการ หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ บุคคลห้องสมุด ชุมชน สังคม วัฒนธรรม เครือข่ายคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

นอกจากแหล่งการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้จากภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ในบ้าน ในสถานที่ต่าง ๆ ภาษาที่ใช้

5. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 42) เสนอแนะว่า แหล่งการเรียนรู้ คือ สถานที่ ปรากฏการณ์ เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งความรู้ ความชำนาญความเชี่ยวชาญ ความคิดเห็น ความรู้สึกของบุคคล ซึ่งอาจมีการถ่ายทอด หรือบันทึกไว้ในสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือเรียน ตำรา หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ด้วยธรรมชาติของกลุ่มศิลปะที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รู้วิธีการแสวงหาความรู้ได้ตลอดเวลา ทุกโอกาส และทุกสถานที่ที่ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างมากมายในปัจจุบัน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามมาตรฐานของกลุ่มศิลปะได้ สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด

6. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 73) เห็นว่าที่ผ่านมามีสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญของการเรียนการสอน สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม คือ หนังสือเรียนและแบบฝึกหัด การเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแต่ปัจจุบันสื่อการเรียนรู้ต้องมีชีวิตชีวา มีสีสันของการทำงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียนเครื่องมืออุปกรณ์การเรียนอาจมีตั้งแต่ของง่าย ๆ จำพวก กระดาษ ดินสอ ไปจนถึงอุปกรณ์การสื่อสารเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ บุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ นอกจากนี้ การให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ก็ถือเป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญด้วย

ห้องเรียน ควรประกอบด้วยสื่อ อุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ มีผนังห้องที่มีสีสัน ไว้จัดแสดงผลงานต่างๆ มีลูกโลก แผนที่ ให้ผู้เรียนได้สัมผัสจับต้องได้ มีแหล่งความรู้ เอกสารหลักฐานทั้งที่เป็นแหล่งปฐมภูมิ ทุติยภูมิ ของจำลอง ของจริง ภาพงานศิลปะ คนตรี วรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา มีสื่อประกอบ คอมพิวเตอร์ สื่อการเรียน การสอน ที่ทันสมัย ซอฟต์แวร์ เพื่อการสืบค้น และสื่อต่างๆที่ใช้เพื่อให้เรียนรู้สิ่งที่เป็นไปตามสภาพจริง สื่อการเรียนรู้บางอย่าง ควรให้ผู้เรียนสามารถขยับกลับไปบ้านได้ เพื่อให้เขาเข้าไปศึกษาร่วมกัน คนในครอบครัว โดยถือว่าสมาชิกในครอบครัวก็เป็นแหล่งการเรียนรู้อีกแหล่งหนึ่ง

7. กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 92) กล่าวถึงหลักการ และเลือกสื่อการเรียน และเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้ส่วนหนึ่งไว้ดังนี้

7.1 หลักการ

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง

เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาว่างอย่าง
สร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่นของความต้องการของผู้เรียน ชุมชนสังคม และประเทศชาติ
ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการ
เรียนรู้ทุกประเภท จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง โดย
จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

7.2 การเลือกสื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้ มิได้มีความหมายเฉพาะสื่อที่ครูและนักเรียน
นำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนในห้องเรียน ที่เรียกว่า "สื่อการเรียนการสอน" เท่านั้น
แต่หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของ เหตุการณ์หรือความคิด
ปัจจุบันสื่อที่เกี่ยวข้องกับสุขศึกษาและพลศึกษามีอยู่หลายประเภท ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ
บุคคล สื่ออุปกรณ์ สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สื่อกิจกรรมและกระบวนการ ฯลฯ

จะเห็นได้ว่า สื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับสุขศึกษาและพลศึกษามีอยู่
มากมายหลายชนิด ครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการเลือกสรรสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณค่า และมี
ความเหมาะสมกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

7.3 เครื่องข่ายสื่อและแหล่งการเรียนรู้

เครือข่ายของสื่อและแหล่งเรียนรู้กลุ่มสุขศึกษาและพล
ศึกษา อาจดำเนินการในลักษณะ ดังนี้

7.3.1 เครือข่ายระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษา แต่ละ
สถานศึกษาจะมีครูผู้สอนและบุคลากรด้านต่าง ๆ ที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์แตกต่างกันไป
หากบุคลากรร่วมแรงร่วมใจกันส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในรูปของเครือข่าย ข้อมูล
ข่าวสารและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่จะช่วยให้
เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

7.3.2 เครือข่ายระหว่างสถานศึกษากับสถานศึกษา
นอกจากบุคลากรภายในสถานศึกษาจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันแล้ว การสร้างเครือข่าย
ระหว่างสถานศึกษาก็ควรเป็นสิ่งที่จะต้องดำเนินการเช่นกัน เพราะแต่ละสถานศึกษาอาจมีสภาพ
ความพร้อมของบุคลากรและสื่อการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การแลกเปลี่ยนหรือการให้ความ

ช่วยเหลือด้านบุคลากร และสื่อการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมให้สถานศึกษาต่าง ๆ สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7.3.3 เครื่องข่ายระหว่างสถานศึกษากับบ้าน บ้านเป็นแหล่งการเรียนรู้เบื้องต้นของนักเรียน การจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียนจะมีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้น ถ้าผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่นำมาใช้ในการดำเนินชีวิตที่บ้านได้ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้านจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยโรงเรียนอาจจัดกิจกรรมที่ให้พ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียน ได้มีส่วนร่วมรับรู้และพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น กิจกรรมการสังเกตและบันทึกสุขภาพของคนในครอบครัว การเชิญผู้ปกครองนักเรียนมาเป็นวิทยากร การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมบริจาคหนังสือ ทุนทรัพย์ในการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน ฯลฯ

7.3.4 เครื่องข่ายระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจำนวนมากผลิตสื่อการเรียนรู้ที่มีสาระเกี่ยวกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา รวมทั้งมีแหล่งการเรียนรู้ที่มีเรียนสามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ในสาขานี้ได้อย่างหลากหลาย ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

8. กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 :124) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ต้องส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย แหล่งเรียนรู้สำหรับวิชาวิทยาศาสตร์ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน หรือจากหนังสือเรียนเท่านั้น แต่จะรวมถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ดังนี้

8.1 สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือเรียน หนังสืออ้างอิง หนังสืออ่านประกอบ หนังสือพิมพ์วารสาร ฯลฯ

8.2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ มัลติมีเดีย CAI วีดิทัศน์ และรายการวิทยาศาสตร์ที่ผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ CD-ROM อินเทอร์เน็ต

8.3 แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น ห้องกิจกรรมวิทยาศาสตร์ สวนพฤกษศาสตร์สวนธรณีในโรงเรียน ห้องสมุด

8.4 แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษศาสตร์ สวนสัตว์พิพิธภัณฑ วิทยาศาสตร์ โรงงานอุตสาหกรรม หน่วยงานวิจัยในท้องถิ่น ฯลฯ

8.5 แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล เช่น ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ครู อาจารย์นักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย ฯลฯ

ทั้งนี้ ในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ครูผู้สอนควรจะพิจารณาใช้แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ และคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ กระบวนการ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม จากแหล่งเรียนรู้เหล่านั้น อันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

7. การนิเทศการศึกษา

7.1 ความหมาย

- การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการบริหารการศึกษาเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู และเพิ่มคุณภาพของบทเรียนให้เป็นที่น่าพอใจตามจุดหมายของการศึกษา(ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2546 : 223)

7.2 ลักษณะงานนิเทศการศึกษา

แฮร์ริส (Harris. 1995 : 88) ได้แบ่งลักษณะงานนิเทศเป็น 10 งาน คือ

7.2.1 งานนิเทศเกี่ยวกับหลักสูตร

7.2.2 งานนิเทศเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

7.2.3 การนิเทศเกี่ยวกับการเลือกสรรบุคลากร

7.2.4 การนิเทศเกี่ยวกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก

7.2.5 การนิเทศเกี่ยวกับการจัดทำวัสดุอุปกรณ์

7.2.6 การจัดอบรมบุคลากรประจำการ

7.2.7 การปฐมนิเทศ

7.2.8 งานนิเทศการบริการพิเศษ

7.2.9 งานนิเทศเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน

7.2.10 งานประเมินผล

7.3 ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

7.3.1 เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการบริหารและงานวิชาการของสถานศึกษา

ยิ่งขึ้น

7.3.2 เพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

และมาตรฐานการศึกษา

7.3.3 เพื่อสำรวจ วิเคราะห์ วิจัย และประเมินเพื่อปรับปรุงคุณภาพ

มาตรฐาน และเอกสารทางวิชาการให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการ และจำเป็น
ของสถานศึกษาและครูอาจารย์

7.3.4 เพื่อพัฒนาหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนให้ได้

7.3.5 เพื่อพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะครูอาจารย์ให้มีความรู้ ทักษะ
และประสบการณ์อันจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอน การจัดการศึกษาทั้งให้สามารถ
แก้ปัญหาเหล่านั้นได้

7.4 หลักการนิเทศภายในสถานศึกษา มีดังนี้

7.4.1 การนิเทศควรมีการบริหารงานเป็นระบบ และมีการวางแผนการดำเนินงานเป็นโครงการ

7.4.2 การนิเทศต้องถือหลักการมีส่วนร่วมในการทำงาน คือ
มีความเป็นประชาธิปไตยโดยเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
เน้นความร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินงาน และใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน
เพื่อให้งานนั้นไปสู่เป้าหมายที่ต้องการดำเนินงาน และใช้ความรู้ความสามารถในการ
ปฏิบัติงาน เพื่อให้งานนั้นไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

7.4.3 การนิเทศเป็นงานสร้างสรรค์ เป็นการแสวงหาความสามารถ
พิเศษของแต่ละบุคคล ให้แต่ละบุคคลได้แสดงออก และพัฒนาความสามารถเหล่านั้นได้อย่าง
เต็มที่

7.4.4 การนิเทศเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน
โดยให้ครูอาจารย์ได้เรียนรู้ว่าปัญหาของตนเองเป็นอย่างไร จะหาวิธีแก้ปัญหานั้นได้อย่างไร

7.4.5 การนิเทศเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานให้ดีขึ้น
สร้างความเข้าใจระหว่างกัน สร้างมนุษยสัมพันธ์มีวิธีการทำงานที่ดี และความสามารถที่จะอยู่
ร่วมกันได้

7.4.6 การนิเทศเป็นการสร้างความผูกพัน และความมั่นคงต่องาน
อาชีพ รวมทั้งความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง เกิดความพึงพอใจในการทำงาน

7.4.7 การนิเทศเป็นการพัฒนาและส่งเสริมวิชาชีพครูให้มีความภาคภูมิใจ เป็นอาชีพที่ต้องใช้วิชาความรู้และความสามารถ และสามารถที่จะพัฒนาได้

7.5 ผู้นิเทศภายในสถานศึกษา

บุคลากรในสถานศึกษาที่สามารถนิเทศได้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนแต่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ผู้เชี่ยวชาญที่เชิญมาเป็นวิทยากรเฉพาะเรื่อง

7.6 เทคนิควิธีการนิเทศ การนิเทศภายในสถานศึกษาสามารถทำได้หลายรูปแบบ วิธีการที่สถานศึกษานำมาใช้มี ดังนี้

7.6.1 การเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้

7.6.2 การเชิญสถานประกอบการ

7.6.3 การไปศึกษาดูงานตามหน่วยงาน

7.6.4 สถานศึกษาจัดแหล่งและบริการทางวิชาการ

7.6.5 การสนทนาทางวิชาการ

7.6.6 การสาธิตการสอน

7.6.7 การประชุม

7.6.8 การสังเกตการสอนในชั้นเรียน

7.7 ขั้นตอนในการบริหารงานนิเทศการศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศ

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนและการจัดทำโครงการนิเทศ

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงานการนิเทศ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการนิเทศ

7.8 ทักษะที่จำเป็นสำหรับการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา เป็นสิ่งที่จำเป็นและมีประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น "การเรียนการสอนจะประสบผลดี หากได้รับการแนะนำที่ดีและถูกต้องจากผู้ที่ทำกรนิเทศ " กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 61) ดังนั้น ผู้ที่ทำกรนิเทศควรมีทักษะและความรู้ ดังนี้

7.8.1 การเป็นผู้นำ

7.8.2 ความมีมนุษยสัมพันธ์

7.8.3 การทำงานเป็นหมู่คณะ

7.8.4 การสื่อความหมาย

7.8.5 การสร้างขวัญและกำลังใจ

8. การแนะแนวการศึกษา

ลักษณะ สรวิวัฒน์ (2543: 51) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวการศึกษา ดังนี้

การแนะแนวการศึกษา หมายถึง การช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคน หรือกลุ่มเพื่อให้สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนดีขึ้นโดยใช้สมรรถวิสัย (Capacity) ที่จะเรียนรู้อย่างอิสระ และยังช่วยให้ นักเรียนได้รู้ความต้องการและ โอกาสทางการศึกษาของตนเอง ในปัจจุบันและอนาคต

การแนะแนวการศึกษา ประกอบด้วยกิจกรรม 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การช่วยเหลือนักเรียนด้านการเรียน ให้ นักเรียนประสบความสำเร็จทางการศึกษาทั้งในปัจจุบันและอนาคต
2. การช่วยเหลือนักเรียนด้านการปรับตัว

8.1 หลักการแนะแนวการศึกษา

วัชร ทรัพย์มี (2531 : 125) กล่าวว่า การดำเนินการแนะแนวที่มีประสิทธิภาพ มีหลักที่ยึดถือสำหรับปฏิบัติ ดังนี้

- 8.1.1 การแนะแนวจัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลในทุกด้าน
นักแนะแนวมีหลักการที่จะช่วยให้ผู้รับบริการมีพัฒนาการถึงขีดสุดในทุกด้าน คือ ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม
- 8.1.2 การแนะแนวนั้นความแตกต่างระหว่างบุคคล
การแนะแนวมีหลักการที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกคน ฉะนั้น นักแนะแนวจำเป็นต้องรู้จักนักเรียนแต่ละคนและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมีกลวิธีศึกษาเด็กเป็นรายกรณี โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบทดสอบวัดสติปัญญา ความถนัดหรือใช้แบบสอบถามต่างๆ เพื่อนักแนะแนวจะได้ช่วยเหลือเด็กได้เหมาะสมกับเอกลักษณ์บุคคล
- 8.1.3 การแนะแนวเกิดจากความร่วมมือ
การแนะแนวที่มีประสิทธิภาพต้องเกิดจากความร่วมมือและความ

เต็มใจของผู้มาใช้บริการและบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรและสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน ดังนั้นผู้ทำหน้าที่แนะแนวจะต้องเป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี

8.1.4 การแนะแนวยึดหลักสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

นักแนะแนวตระหนักในสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการที่จะเลือกตัดสินใจที่จะนำชีวิตของตนเอง นักแนะแนวจะเป็นผู้ช่วยให้บุคคลรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น เพื่อให้ผู้รับบริการจะได้ตัดสินใจเลือกการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้แนะแนวจะไม่เป็นผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจให้แก่ผู้รับบริการ

8.1.5 การแนะแนวเป็นกระบวนการต่อเนื่อง

การจัดบริการแนะแนวนั้นจะต้องมีความต่อเนื่องในแต่ละระดับชั้น และจะต้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นขั้น ๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ฉะนั้น การจัดการบริการแนะแนวจะต้องมีการวางแผนการระยะยาว

8.1.6 แนะแนวมุ่งจุดหมายทั้งทางด้านการป้องกันปัญหา

การแก้ปัญหา และการส่งเสริมพัฒนาการ วัตถุประสงค์ของการแนะแนวไม่เพียงเป็นการช่วยแก้ปัญหาให้นักเรียนเท่านั้นแต่ครอบคลุมไปถึงการป้องกันปัญหา และการส่งเสริมพัฒนาการด้วย ฉะนั้น การแนะแนวจึงจัดเพื่อนักเรียนทุกคน ไม่ใช่บริการสำหรับช่วยเหลือผู้มีปัญหาเท่านั้น

8.1.7 ผู้ที่ทำหน้าที่แนะแนวจะต้องมีคุณสมบัติและการฝึกอบรม

ทางการแนะแนวมาโดยเฉพาะ ผู้ทำหน้าที่แนะแนวจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนในด้านการศึกษาทางสาขาแนะแนวประสบการณ์ และบุคลิกภาพ

8.1.8 การแนะแนวมุ่งหลักการในการช่วยให้บุคคลปรับตัวได้ใน

ปัจจุบัน และมีการวางแผนที่ดีในอนาคต วัตถุประสงค์ของการแนะแนวไม่เพียงแต่จะช่วยบุคคลให้ปรับตัวได้ดีในปัจจุบันเท่านั้น แต่จะส่งเสริมการวางแผนการที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคลในอนาคตด้วย

8.1.9 การแนะแนวตั้งอยู่บนหลักการว่า ถ้าบุคคลแต่ละคนได้

พัฒนาจนถึงขีดสุดในทุกด้านและสามารถปรับตัวได้ดีแล้ว สังคมก็จะพัฒนารุ่งเรืองไปด้วย

8.2 ความมุ่งหมายของการแนะแนวการศึกษา

ลักษณะ สรวิวัฒน์ (2543 : 98) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายการแนะแนวการศึกษาสามารถแยกแยะออกมาได้ดังนี้

8.2.1 เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาต่อ
ต่อไปที่พอจะเป็นไปได้สำหรับนักเรียนและเป็นสิ่งที่นักเรียนปรารถนา และช่วยพัฒนาวิธีการ
ที่นักเรียนจะตัดสินใจคุณค่าของการศึกษาต่อของตนเองด้วย

8.2.2 เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายและหน้าที่ของ
สถาบันการศึกษาแต่ละประเภท ที่มีความประสงค์จะเข้าไปเรียน

8.2.3 เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่จะได้รับ
จากโรงเรียนทั้งในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ และโรงเรียนที่จะไปศึกษาต่อ มีการชี้แจงให้เข้าใจใน
รายวิชาและหลักสูตรว่ามีประโยชน์อย่างไร

8.2.4 เพื่อช่วยให้นักเรียนแต่ละคนมีโอกาสทดลองเรียนหลาย ๆ
วิชา ซึ่งจะทำให้เขาได้รับความกระจ่างแจ้งบางประการในเรื่องการเรียนและการทำงานต่อไป
ผลที่ตามมาคือ ความสามารถในการตัดสินใจที่ฉลาดต่อการเลือกสถานศึกษา การเลือกเป็น
สมาชิกในชุมชน หรือการร่วมกิจกรรม

8.2.4 เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงคุณสมบัติของบุคคลที่จะเข้าไป
เรียนต่อในสถาบันการศึกษา รวมทั้งเข้าใจเรื่องความสามารถที่จำเป็นต่อการที่จะทำให้เขา
ประสบความสำเร็จ

8.2.5 เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสามารถใน
การเรียนและการทำงานของตนเองในโรงเรียน และช่วยให้รู้จักความสนใจของเขาเพื่อนำไป
ประกอบการเลือกวิชาเรียนและสถานศึกษา

8.2.6 เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตนเองให้เข้ากับการเรียนใน
หลักสูตร โรงเรียนและชีวิตในสังคมที่เขาต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง

8.2.7 เพื่อช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการศึกษาตาม
แผนการเรียนการสอน การแนะนำการศึกษานั้นนอกจากจะมุ่งให้ความช่วยเหลือนักเรียนใน
ปัจจุบัน ยังมุ่งให้ความช่วยเหลือในเรื่องการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปด้วย จึงนับได้ว่า
ครอบคลุมชีวิตการศึกษาของนักเรียนในแต่ละระยะ ถ้าผู้ให้คำปรึกษามีความสามารถสูงพอ
ผู้บริหารจะสนับสนุนการแนะนำการศึกษาเป็นอย่างดี คณะครูร่วมมือกันช่วยเหลือเด็ก
นักเรียนอย่างเต็มที่ และนักเรียนรับผิดชอบต่อชีวิตของตน โดยมีพ่อแม่เป็นผู้สนับสนุน

8.3 ประเภทของการแนะนำ

การแนะนำ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

8.3.1 การแนะนำการศึกษา

8.3.2 การแนะแนวอาชีพ

8.3.3 การแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม

ในการจัดประเภทต่างๆ ของการแนะแนวต้องคำนึงถึงปัญหาความต้องการของเด็กเป็นสำคัญ เพื่อทางโรงเรียนจะได้ช่วยขจัดปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นของเด็กได้ถูกทางและบรรลุจุดหมาย

9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 มาตรา 48) มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

9.1 ความหมาย

"การประกันคุณภาพภายใน" หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่ดูแลสถานศึกษา

9.2 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ และสุชาติ กิจพิทักษ์ (2545:116) กล่าวว่า โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลกโดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าว คือ คุณภาพของคน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้เป็นคนที่รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักฟังตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข

การประกันคุณภาพการศึกษา มีความสำคัญ 3 ประการ คือ

9.2.1 ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน

9.2.2 ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง

9.2.3 ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมีมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษามีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นการบริหารจัดการและการดำเนินการกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้ผู้รับบริการการศึกษาทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้น

9.3 แนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา

ระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีแนวคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน

9.3.1 การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐาน และการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

9.3.2 การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

9.3.3 การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงาน ที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัด

9.4 หลักการ

9.4.1 จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือการที่สถานศึกษา ร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพ

9.4.2 การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

9.4.3 การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

9.5 กระบวนการประกันคุณภาพภายใน

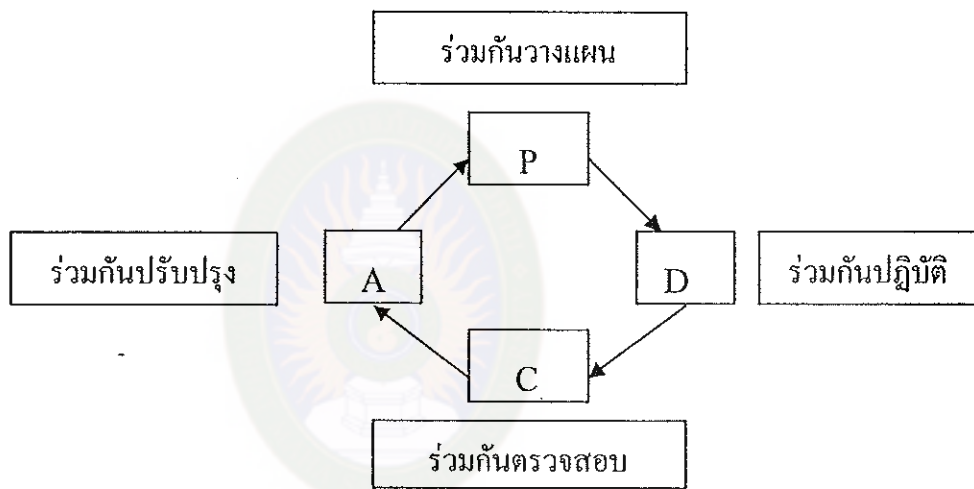
กระบวนการประกันคุณภาพภายใน ตามแนวคิดของหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การร่วมกันวางแผน (Planning)

ขั้นตอนที่ 2 การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Doing)

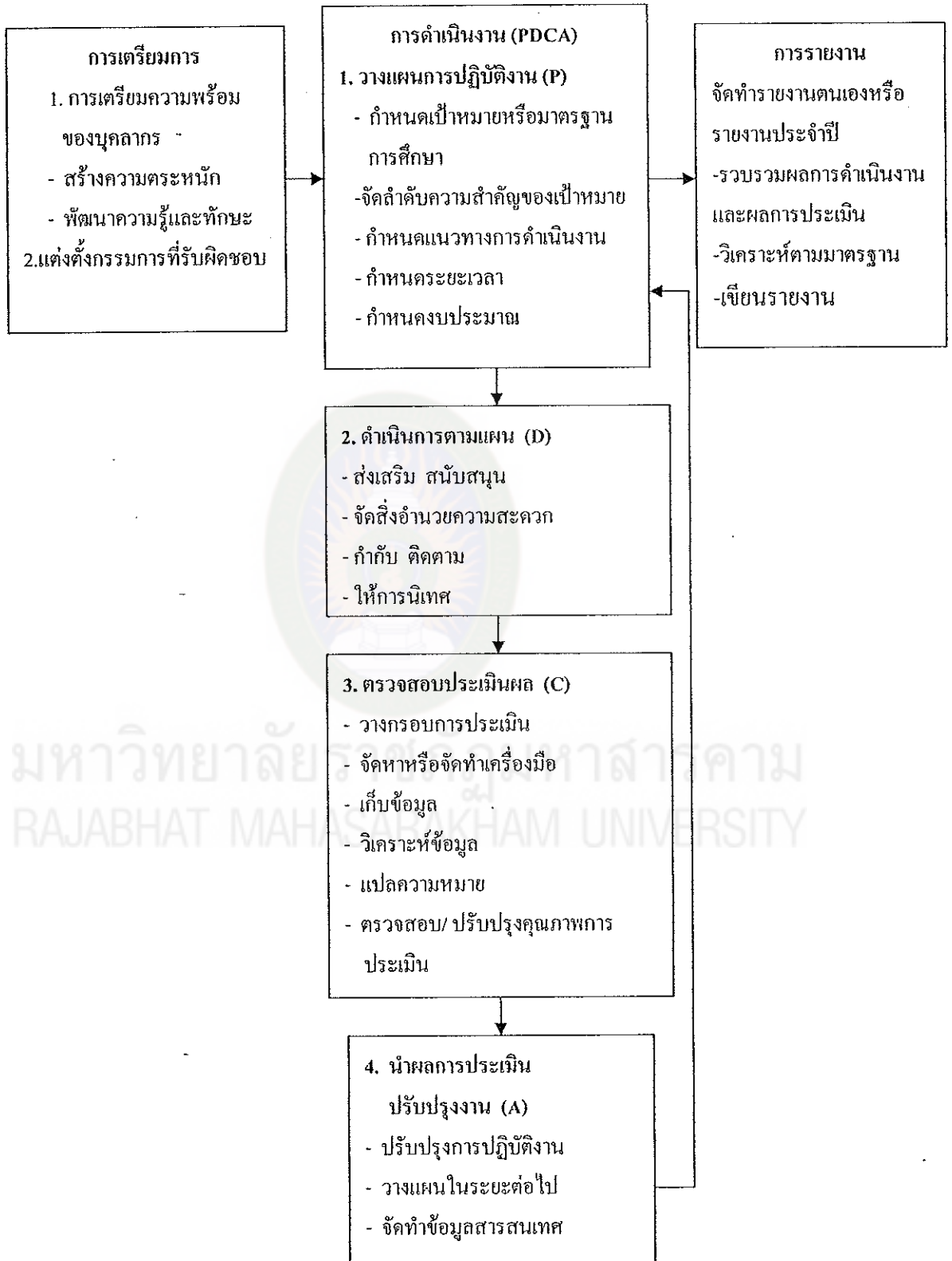
ขั้นตอนที่ 3 การร่วมกันตรวจสอบ (Checking)

ขั้นตอนที่ 4 การร่วมกันปรับปรุง (Action)

แผนภูมิที่ 7 แสดงกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

9.6 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

แผนภูมิที่ 8 แสดงขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

9.6.1 ขั้นตอนการเตรียมการ ซึ่งการเตรียมการที่มีความสำคัญ คือ

1) การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยต้องสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายในและการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะชี้แจงความเข้าใจโดยใช้บุคลากรภายในสถานศึกษาหรือวิทยากรมืออาชีพจากภายนอก โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาควรมีโอกาสเข้าร่วมประชุมรับทราบพร้อมกัน และต้องพัฒนาความรู้ทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในให้ทุกคนเกิดความมั่นใจในการดำเนินงาน มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการในแต่ละปี ต่อมาเน้นเนื้อหาการกำหนดกรอบและแผนการประเมิน การสร้างเครื่องมือประเมินและการรวบรวมข้อมูล ในช่วงท้ายเน้นเรื่องเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการประเมินและการเขียนรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Study Report)

2) การแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบในการประสานงาน กำกับดูแล ช่วยเหลือสนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันละเชื่อมโยงเป็นทีม โดยการตั้งคณะกรรมการ ควรพิจารณาตามแผนภูมิโครงสร้างการบริการซึ่งฝ่ายที่รับผิดชอบงานใดควรเป็นกรรมการรับผิดชอบการพัฒนาและประเมินคุณภาพงานนั้น

9.6.2 ขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน

1) การวางแผน (Planning) จะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลา และทรัพยากรที่ต้องใช้ สำหรับแผนต่าง ๆ ที่ควรจัดทำคือ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา แผนการประเมินคุณภาพและแผนงบประมาณ เป็นต้น

2) การปฏิบัติตามแผน (Doing) ซึ่งในขณะที่ดำเนินการต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาและผู้บริหารควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติ กำกับ ติดตามการทำงานทั้งระดับบุคลากร ราชกลุ่ม ราชหมวด และให้การนิเทศ

3) การตรวจสอบประเมินผล (Checking) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่แสดงว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาบรรลุเป้าหมายเพียงใด โดยการประเมินต้องจัดวางกรอบการประเมินจัดหาหรือทำเครื่องมือ

จัดเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แปลความข้อมูล และการตรวจสอบ ปรับปรุงคุณภาพ การประเมิน

4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน(Action) เมื่อแต่ละฝ่าย ประเมินผลเสร็จแล้วจะส่งผลให้คณะกรรมการรับผิดชอบไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแปรผล แล้วนำเสนอผลต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร นำไปวางแผนในระยะต่อไป และจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศหรือการเขียนรายงานประเมิน ตนเอง

9.6.3 ขั้นการจัดทำรายงานประเมินตนเอง หรือรายงานประจำปี เมื่อ สถานศึกษาดำเนินการประเมินผลภายในเสร็จแล้วจะจัดทำรายงาน โดยเริ่มจากรวบรวมผล การดำเนินงานและแผนการประเมินมาวิเคราะห์จำแนกตามมาตรฐานการศึกษาและเขียน รายงาน

10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

10.1 แนวทางการดำเนินการจัดการศึกษา

เนื่องจากองค์กรปกครองท้องถิ่นมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความ พร้อมและศักยภาพเมื่อพิจารณาแนวทางการดำเนินงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาขององค์กร ปกครองท้องถิ่นเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 สามารถดำเนินการได้ 2 แนวทาง คือ

10.1.1 การดำเนินการจัดการศึกษาเอง โดยดำเนินการได้ 2 กรณี คือ

- 1) ดำเนินการจัดตั้งสถานศึกษาขึ้นเองภายในองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น
- 2) ดำเนินการรับถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาที่รัฐจะถ่ายโอน ให้้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการศึกษา

สำหรับการดำเนินการทั้ง 2 กรณี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องผ่าน การประเมินความพร้อมที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และในกรณีที่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นไม่ผ่านการประเมินกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ต้องดำเนินการช่วยเหลือ ส่งเสริม

สนับสนุน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่กำหนด

10.1.2 การดำเนินการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม เป็นการดำเนินการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของรัฐ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ทางการศึกษา ทรัพย์สินอื่น ๆ รวมทั้งการเสนอแนะ แนะนำ และร่วมกันพัฒนาการศึกษา

10.2 การพิจารณาความพร้อมในการจัดการศึกษา

พิจารณาจากลักษณะและการแบ่งกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

10.2.1 ลักษณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาอยู่แล้ว ดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 โดยเฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในความรับผิดชอบของท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ตามความต้องการของประชาชน

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่ได้จัดการศึกษา ดำเนินการจัดบริการทางการศึกษาแก่ประชาชนในความรับผิดชอบของท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

ทั้งนี้ ภายใต้การประเมินความพร้อมตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนด

10.2.2 การแบ่งกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการกำหนดกรอบภารกิจจัดการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มความพร้อมสูง ควรดำเนินการกิจ
 - 1.1) การศึกษาก่อนพื้นฐาน
 - 1.2) การศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.3) การส่งเสริมอาชีพ การศึกษานอกระบบ
 - 1.4) กิจกรรมเด็ก เยาวชน การกีฬา นันทนาการ

- 1.5) บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2) กลุ่มความพร้อมปานกลาง ควรดำเนินการกิจ
 - 2.1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.2) การส่งเสริมอาชีพ การศึกษานอกระบบ
 - 2.3) กิจกรรมเด็ก เยาวชน การกีฬา นันทนาการ
 - 2.4) บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3) กลุ่มความพร้อมต่ำ ควรดำเนินการกิจ
 - 3.1) การส่งเสริมอาชีพ การศึกษานอกระบบ
 - 3.2) กิจกรรมเด็ก เยาวชน การกีฬา นันทนาการ
 - 3.3) บำรุงรักษาศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 3.4) ร่วมในการจัดการศึกษาของรัฐ

10.2.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดการศึกษาพิจารณาจาก

- 1) ความต้องการและข้อคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น
- 2) ความคิดเห็นของสภาท้องถิ่น
- 3) ข้อมูล ข้อเท็จจริง (จำนวนโรงเรียน จำนวนเด็ก สภาพที่ตั้ง ฯลฯ)
- 4) ความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาที่จะโอน
- 5) ศักยภาพของท้องถิ่น (คน เงิน วัสดุ การจัดการ)

10.2.4 การใช้แผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณาระดับความพร้อมและศักยภาพแล้ว จะนำนโยบายตามกรอบภารกิจซึ่งสอดคล้องกับระดับความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และหรือแผนปฏิบัติการ การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดหลักการดำเนินการดังนี้

- 1) กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน ครอบคลุมภารกิจตามกฎหมาย ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย และพื้นที่อย่างทั่วถึง
- 2) ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดความต้องการ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการตามแผนและร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผน
- 3) ใช้แผนเป็นแนวทางในการบริหารกิจการ และสนองตอบปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

4) การกำหนดกิจกรรมในโครงการในแผน ต้องมุ่งหลักความเป็นไปได้และประโยชน์สูงสุดที่ประชาชนจะได้รับ

5) การประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้อง ใช้สื่อและวิธีการทุกรูปแบบที่จะชี้แจงให้ประชาชนทราบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรเอกชน ให้รู้จักและเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและแผนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือจากทุกฝ่าย

6) ระดมทรัพยากรและความร่วมมือทุกฝ่าย สร้างความตระหนักในความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมให้แก่กลไกทางสังคมทุกคน ทั้งในกลุ่มประชาชน ภาครัฐและเอกชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นทุกรูปแบบทั้งการสนับสนุน กำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ ตลอดจนความคิดเห็นหรือการติดตาม ตรวจสอบ เพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ บังเกิดเป็นรูปธรรม

7) การเตรียมความพร้อมในการรับผิดชอบจัดการศึกษาโดยการปรับโครงสร้างการบริหาร กิจกรรม การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนสร้างองค์ความรู้ กรอบความคิด และพัฒนาเทคนิคการบริหารจัดการศึกษาให้บุคลากรในท้องถิ่น สามารถจัดการศึกษาได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน ตลอดจนจัดระบบนิเทศ ประเมินผลการดำเนินงานอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 78) ได้ให้ความหมายของการประสานงานไว้ว่า การประสานงาน คือ ความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติจัดระเบียบงานให้เรียบร้อย และสอดคล้องกลมกลืนกันเพื่อให้งานสมดุล และสำเร็จตามเป้าหมายในเวลาที่กำหนดไว้

ประยูร อาษานาม (2541 : 46) กล่าวว่า การประสานงานเป็นการจัดให้บุคลากรหรือหน่วยงานย่อยหลายหน่วยงาน ทำงานร่วมกันอย่างสัมพันธ์สอดคล้องกันเพื่อให้ภารกิจขององค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ

สรุป การประสานงาน หมายถึง ความร่วมมือร่วมใจระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับหน่วยงาน หรือหน่วยงานกับหน่วยงาน ในลักษณะร่วมคิดร่วมกันทำและร่วมกันแก้ปัญหา เพื่อให้งานประสบผลสำเร็จ อย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพในเวลาที่กำหนดไว้

11.1 องค์ประกอบที่ทำให้การประสานงานมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้สามารถประสานงานในองค์กรได้ดี (ประยูร อาษานาม. 2541: 57) ได้แก่

11.1.1 การจัดองค์การ องค์กรจะต้องกำหนดสายการบังคับบัญชา วัตถุประสงค์ สถานภาพบทบาทหน้าที่ ปทัสถานและมาตรฐานในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน

11.1.2 นโยบายและการวางแผน ทิศทางและแนวทางในการดำเนินงานขององค์กร ได้จากการกำหนดนโยบาย และการวางแผน

11.1.3 เทคนิคการบริหาร ผู้บริหารจะต้องใช้ภาวะผู้นำ และเทคนิคที่เหมาะสมในการบริหารงานจึงจะสามารถทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานได้

11.1.4 กระบวนการกลุ่ม การดำเนินงานที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์กำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน ร่วมมือกันในการปฏิบัติงานและประเมินผลงาน จะช่วยให้ทุกคนทำงานกันอย่างประสานสัมพันธ์

11.1.5 การติดต่อสื่อสาร ระบบการติดต่อสื่อสารที่ดีจะต้องเอื้ออำนวยต่อการประสานงานถ้าการติดต่อสื่อสารติดขัดหรือขัดข้องแล้ว ก็ยากที่จะประสานงานได้

11.2 เทคนิคการประสานงาน

11.2.1 การจัดระบบสายงานที่เหมาะสม เมื่อกำหนดความรับผิดชอบของหน่วยงานย่อยในองค์กรให้ชัดเจน และมีสายการบังคับบัญชาที่เด่นชัดแล้ว การที่จะประสานงานให้แต่ละหน่วยงานทำงานอย่างประสานสัมพันธ์กันก็จะมีช่องทางที่เป็นไปได้ดี

11.2.2 การกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงาน กฎ ระเบียบ และแนวทางในการปฏิบัติงานที่สมาชิกในหน่วยงานยอมรับจะทำให้ทุกคนปฏิบัติงานในแนวทางเดียวกัน

11.2.3 ใช้คณะกรรมการ การดำเนินงานโดยองค์คณะบุคคลจะเป็นการร่วมมือร่วมใจกันดำเนินงาน และจะทำให้ทุกคนปฏิบัติภารกิจมีความสัมพันธ์กัน

11.2.4 การจัดระบบการติดต่อสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ การติดต่อสื่อสารจะทำให้ทราบทิศทาง ความเคลื่อนไหว และความก้าวหน้าในการดำเนินงานขององค์กร ข่าวสารที่เคลื่อนไหว ในองค์กรจะช่วยให้บุคลากรในหน่วยงานมีข้อมูลสำหรับการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรและหน่วยงานย่อย

11.2.5 การใช้วิธีการของงบประมาณ แผนงานและโครงการของหน่วยงานจะกำหนดงบประมาณทั้งหมดของหน่วยงาน การใช้งบประมาณจะเป็นตัวกำหนดให้

การดำเนินงานสอดคล้องประสานกัน

11.2.6 การนิเทศ ควบคุม และกำกับ ในการปฏิบัติงานการนิเทศเพื่อตรวจเยี่ยมและแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่จำเป็น เมื่อมีปัญหาในหน่วยงานผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องช่วยกันแก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้มีการประสานงาน

11.2.7 การมอบอำนาจ การกระจายอำนาจจากผู้บริหารระดับสูงให้แก่ผู้บริหารระดับรองลงมาโดยการมอบอำนาจภายใต้การสอดคล้องดูแลอย่างเหมาะสม ก็จะเป็นการประสานงานได้เป็นอย่างดี

11.2.8 ผู้ชำนาญการ ในการปฏิบัติงานบางอย่างจะต้องให้ผู้รู้ช่วยนิเทศและให้คำปรึกษารวมทั้งแก้ปัญหาด้วย ซึ่งผู้ชำนาญการจะช่วยในการประสานงาน

11.2.9 การพบปะสังสรรค์ ความเข้าใจอันดีระหว่างบุคคลจะเกิดจากการติดต่อสัมพันธ์กันและการสนทนาปราศรัย การพบปะสังสรรค์ระหว่างบุคคลในหน่วยงานหรือองค์การช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีซึ่งจะทำให้การประสานงานเป็นไปด้วยดี

11.2.10 การสร้างขวัญกำลังใจ ขวัญกำลังใจมีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงาน ผู้บริหารจะต้องตระหนักถึงความสำคัญและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากร ถ้าบุคลากรมีขวัญกำลังใจดีย่อมมีความตั้งใจและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ซึ่งก็จะเอื้ออำนวยต่อการประสานงาน

11.2.11 การพัฒนาองค์กร สิ่งแวดล้อมและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ย่อมมีอิทธิพลต่อองค์การ ดังนั้นองค์การจะอยู่หนึ่งไม่ได้ จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา มีการปรับโครงสร้างบทบาทหน้าที่ของบุคลากรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน และการพัฒนาองค์การจะได้ผลก็ต้องอาศัยการประสานงาน

11.3 ประโยชน์ของการประสานงาน

11.3.1 การบรรลุนโยบาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของหน่วยงานภารกิจของ หน่วยงาน คือ การปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุ นโยบาย วัตถุประสงค์และเป้าหมาย ถ้าต่างคนต่างทำงานแล้วจะทำให้ขาดทิศทางในการปฏิบัติงาน การร่วมมือร่วมใจ และความสอดคล้องสัมพันธ์กันหรือประสานงานกันจะทำให้บรรลุความต้องการทั้งสามประการนี้

11.3.2 ประสิทธิภาพ การประสานงานจะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพราะทุกคนต่างทราบความเคลื่อนไหวในการดำเนินงาน เมื่อมีปัญหาที่มีการปรึกษาหารือกันเพื่อแก้ปัญหา ตลอดทั้งมีการควบคุมและการประเมินผลงานร่วมกัน

11.3.3 การประหยัด ทรัพยากรและเวลางบประมาณ วัสดุ เป็นสิ่งมีค่าขององค์กร นอกจากนั้นการดำเนินงานจะต้องแข่งขันกับเวลาหรือถ้าเป็นองค์กรทางธุรกิจแล้วจะต้องแข่งขันกับองค์กรอื่นๆ การประหยัดสิ่งเหล่านี้จะลดการลงทุนและมีโอกาสดีกว่าซึ่งจะต้องอาศัยการประสานสัมพันธ์ในการดำเนินงานของบุคลากรและหน่วยงานย่อย ๆ ขององค์กร

11.3.4 การลดและการป้องกันความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน การประสานงานจะต้องอาศัยการวางแผน การติดต่อสื่อสาร และการควบคุม ซึ่งจะทำให้บุคลากรและหน่วยงานย่อยทราบภารกิจของตน จึงทำให้ไม่มีการก้าวท้าวของผู้อื่น ๆ ความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานจะทำให้เกิดความขัดแย้งในองค์กรได้

11.3.5 ความเข้าใจอันดีของบุคลากร การประสานงานช่วยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ในหน่วยงานทุกคนต้องช่วยเหลือกันทำงานเพื่อให้งานในระบบดำเนินไปด้วยดี เทคนิคการประสานงานที่ดีจะทำให้บุคลากรอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

11.3.6 ความคิดใหม่ การประสานงานเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการทำงานเป็นกลุ่มการร่วมมือกันคิดจะช่วยให้เกิดแนวคิดและแนวทางใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานขึ้นมาได้

11.3.7 การสร้างขวัญกำลังใจอันดี ประสานงานที่ดีจะช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีของสมาชิกในหน่วยงาน ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างกระบวนการกลุ่ม ซึ่งจะอำนวยผลให้สมาชิกมีความสุขในการปฏิบัติงานและส่งผลต่อการมีขวัญกำลังใจที่ดี

ดังนั้น สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือด้านงานวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ

12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธ องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

12.1 ความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำต่อไปนี้ ดังนี้

12.2 การส่งเสริม หมายถึง สิ่งเกื้อหนุนหรือช่วยเหลือสนับสนุนให้ดีขึ้น

12.3 การสนับสนุน หมายถึง ส่งเสริม ช่วยเหลือ อุปการะ

12.4 บุคคล หมายถึง คน (เฉพาะตัว)

12.5 ครอบครัวย หมายถึง สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วย สมาชิก
ภรรยา และหมายรวมถึงลูกด้วย

12.6 องค์กร หมายถึง บุคคล คณะบุคคล หรือสถาบันซึ่งเป็น
ส่วนประกอบของหน่วยงานใหญ่ที่ทำหน้าที่สัมพันธ์กันหรือขึ้นต่อกัน

12.7 สถาบัน หมายถึง สิ่งซึ่งคนในมีส่วนร่วม คือ สังคมจัดตั้งให้มีขึ้นเพราะ
เห็นว่า มีความต้องการและจำเป็นแก่วิถีชีวิตของตน

ดังนั้น สถานศึกษาต้องกำหนดแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

12.7.1 สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการใน
การได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน และสถาบัน
สังคมอื่นที่จัดการศึกษา

12.7.2 ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพ
การเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของ บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่
จัดการศึกษา

12.7.3 จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล
ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1. งานวิจัยในประเทศ

สุพล จอกทอง (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงาน
วิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า

การศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารงานวิชาการใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้าน
การวางแผนงานวิชาการ ด้านการวัดและประเมินผล และงานทะเบียนนักเรียนและด้าน
การปฏิบัติงานวิชาการ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ทั้งโดยภาพรวมและรายข้อ
ยกเว้น ด้านการจัดการเรียนการสอน ที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

การศึกษาปัญหาและความต้องการในการบริหารงานวิชาการทั้ง 6 ด้านพบว่า
มีปัญหาในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ “มาก” ทั้งโดยภาพรวมและรายข้อ

ยกเว้นด้านการวัดผลและประเมินผล และงานทะเบียนนักเรียนที่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ส่วนการศึกษาความต้องการในการบริหารงานวิชาการ พบว่า มีความต้องการอยู่ในระดับ “มาก” ทั้งโดยภาพรวมและรายข้อทุกข้อ

กรนิษฐ์ กวาคณา (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร พบว่า ภาพรวมของโรงเรียนที่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายข้อ จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการวางแผนงานวิชาการ อยู่ในระดับ น้อย ยกเว้นงบประมาณฝ่ายวิชาการ ไม่เหมาะสม เห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับ มาก การดำเนินงานวิชาการขาดการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ นักเรียนไม่มีโอกาสเลือกกลุ่มเรียนตามความต้องการ ความถนัดและความสนใจ จัดการสอนแทนดำเนินการ ไม่สม่ำเสมอ การจัดการเรียนการสอน ไม่นับนักเรียนเป็นสำคัญ

ประสิทธิ์ จันทร์ไทย (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและความต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ในทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการและความต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน ครูสายผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการและความต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาสภาพการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษารายด้าน พบว่า ด้านการสอน โดยใช้โครงการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูสายผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ มีสภาพการดำเนินการสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

อดุล สาขามูละ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร พบว่า การเพิ่มระดับผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียน จะต้องมีการจัดครูเข้าสอนตรงตามความรู้ความสามารถ จัดให้มีการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้านการนิเทศต้องมีการนิเทศเพื่อพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ

อภิรักษ์ นานาห์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหา และความต้องการในการบริหารงานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาได้ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาบุคลากร มีปัญหาการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ มาก โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาหลักสูตร

สวัสดิ์ พานกลาง (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร พบว่า

1. ระดับภาวะผู้นำของการบริหาร ความสามารถในการบริหารงาน ความรู้ความสามารถของครู คุณภาพการสอนของครู ความรู้ความสามารถของนักเรียน และบรรยากาศในองค์กร โรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อตัวแปรในปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ตัวแปรในปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในโรงเรียนที่มีความแตกต่างกัน โดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้านคือ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

4. ระดับสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก

5. ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อตัวแปรในสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 1 ด้านคือ ด้านงานห้องสมุด และแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้านคือ ด้านงานการเรียนการสอน ส่วน

ด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

6. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยรวมพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านงานวัสดุ ประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนและด้านงานห้องสมุดในขณะที่งานนิเทศภายในแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่าง

7. ตัวแปรในปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร มีความสัมพันธ์กันทางบวกทั้งโดยรวมและรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

8. ตัวแปรในปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร มีอำนาจพยากรณ์สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านคุณภาพการสอนของครู ด้านความสามารถในการบริหาร งานของผู้บริหาร

9. ตัวแปรในปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีอำนาจพยากรณ์สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีอำนาจพยากรณ์ความแตกต่างกัน

9.1 คุณภาพการสอนของครู ความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหาร ภาวะผู้นำของการบริหาร ความรู้ความสามารถของครู และบรรยากาศในองค์กร โรงเรียนมีอำนาจพยากรณ์สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

9.2 คุณภาพการสอนของครู มีอำนาจพยากรณ์สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง

9.3 ความรู้ความสามารถของนักเรียน มีอำนาจพยากรณ์สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่

บุญไทย แสนอุบล (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร พบว่า มีปัจจัยส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่

เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก คือด้านวัสดุอุปกรณ์ด้านงบประมาณและด้านความร่วมมือ ระหว่างผู้ปกครองชุมชนกับโรงเรียน มีปัจจัยส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอีก 3 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ และด้านบริหารจัดการ

วิวัฒน์ สุวรรณอภิชน (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาพรวม อยู่ในระดับ “ปานกลาง” เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติงานในระดับ “มาก” เพียงข้อเดียวคือการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา นอกนั้นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “ปานกลาง”
2. ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
3. ความต้องการ การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ “มาก” ได้แก่ การพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
4. เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ไม่มีความแตกต่างกัน แต่ในการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในส่วนของปัญหาการบริหารงานวิชาการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในส่วนของความต้องการการบริหารงานวิชาการ ไม่มีความแตกต่างกัน

สำราญ โอตาการ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดหนองคาย ในโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

การดำเนินการอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการเตรียมตนเอง ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้สร้างและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ด้านการจัดทำแผนการสอน ด้านการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียน ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและแหล่งความรู้หลากหลาย ด้านการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้กระบวนการต่างๆ และผลิตผลงาน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมีกิจกรรมเคลื่อนไหวทางกายอย่างเหมาะสมกับวัยและความสนใจและด้านการเตรียมแหล่งข้อมูล การดำเนินงานจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดหนองคายระหว่าง โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และ โรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวม มีความคิดเห็นต่อการดำเนินการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่าความคิดเห็นต่อการดำเนินการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนใน โรงเรียนขนาดใหญ่กับ โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนใหญ่กับโรงเรียนขนาดเล็ก และ โรงเรียนขนาดกลางกับ โรงเรียนขนาดเล็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วรวิธ คาวงษา (2547: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า

1. สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติงานในระดับ “ปานกลาง” เรียงตามลำดับได้แก่ การวัดและการประเมินผล การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการแนะแนวการศึกษา

2. ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” ปัญหาที่สำคัญ เรียงตามลำดับ ได้แก่ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ แก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา และการนิเทศการศึกษา

3. ความต้องการ การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ “มาก” ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล

ประเมินผล การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

อรุณี จันทรสาขา (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้จัดการเรียนรู้ มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร แตกต่างกัน
3. ด้านที่มีประสิทธิภาพต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม ของผู้วิจัย ได้เสนอแนวทางพัฒนาไว้ด้วยแล้ว

2. งานวิจัยต่างประเทศ

มิลเลอร์ (Miller. 1965 : 1882) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินการปฏิบัติงานของครูและผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนทางตอนเหนือของรัฐคาโลรีนา ได้สรุปผลการวิจัยสอดคล้องกันว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการประเมินผลการปฏิบัติงาน และการประเมินผลการปฏิบัติงานผู้บริหารประเมินผลตามหน้าที่เท่านั้น

นอกจากนั้นยังได้พบว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูก่อให้เกิดผลต่อหน่วยงานในทางลบมากกว่าทางบวก

แอกที (Agthe. 1980 : Abstract) ศึกษาการรับรู้บทบาทหน้าที่ของครูใหญ่และครูในงานวิชาการ พบว่า ครูใหญ่และครูยอมรับว่าการปรับปรุงการเรียนการสอนจะต้องทำให้ครูใหญ่และครู จะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สั่งการเป็นผู้ประสานงาน และมีการทำงานเป็นหมู่คณะมากขึ้น

เฟนนิมอร์ บริทริช (Fennimore Beatrice S. 1995 : Abstract) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ครูผู้สอน จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเด็ก แรงจูงใจ และพฤติกรรมของนักเรียน และการจะทำให้ผู้เรียนอยู่ในกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องอาศัยปัจจัยต่อไปนี้ การเลือกกิจกรรม

การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน การทำให้นักเรียนเข้าใจเรื่องความรับผิดชอบ และการพัฒนาความคิดในเรื่องผลงาน ความรับผิดชอบที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ

นาเดอร์ (Nader 1998 : Abstracts) ได้วิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ โดยการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในการศึกษา และในการประกอบอาชีพต่างๆ โดยศึกษาจากแผนกวิชวิศวกรรม โรงงานในมหาวิทยาลัยเปอร์โตริโก ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่ทำให้การศึกษาระบบการเรียนรู้ให้ได้ผลนั้นต้องมีอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้สมัยใหม่มาช่วยส่งเสริม เช่นคอมพิวเตอร์ มีการใช้วิชาสถิติเข้ามาเปรียบเทียบข้อมูล และการวิจัยนี้เชื่อว่าจะสามารถให้ความรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

ฮิลล์ (Hill 1998 : Abstract) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้และผลกระทบของระบบในโรงเรียนภายในระยะเวลา 1 ปี โดยผู้วิจัยศึกษาว่ามีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นภายในโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและครู อาจารย์ และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการสอนในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่ต้องการพัฒนา คือ การเสริมสร้างวัฒนธรรมในโรงเรียน การตัดสินใจร่วมกันของผู้ปกครองและครูอาจารย์ และการปรับปรุงบรรยากาศในโรงเรียนให้น่าอยู่

จากการศึกษาผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ แก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การนิเทศการศึกษา และความความต้องการแก้ไขปัญหาสำคัญที่สุดในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน คือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ พร้อมทั้งต้องแก้ปัญหาองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ คือ การพัฒนาการวัดผลประเมินผล การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และการพัฒนาการเรียนรู้จะสำเร็จได้ต้องมีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วย